

04.04.2016

Sj/2

§ 314

Iltakouluasia: Katsaus kotoutumiseen

HEL 2016-003422 T 05 06 05

Päätös

Kaupunginhallitus päätti merkitä saadun kotoutumisen tilannekatsauksen Helsingissä tiedoksi.

Käsittely

Asian käsittelyn aikana kuultavina olivat Liisa Pohjolainen ja Ilkka Haahtela. Asiantuntijat eivät olleet läsnä päätöksenteon aikana.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Ritva Viljanen

Lisätiedot

Ilkka Haahtela, Maahanmuutto- ja työllisyysasioiden päällikkö, puhelin: 040 1259 887
ilkka.haahtela(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kotoutuminen tilastojen valossa

Helsingissä asuu yli neljännes ja pääkaupunkiseudulla lähes puolet Suomen maahanmuuttajaväestöstä. Vuoden 2015 alussa 13,5 prosenttia (83 550 henkilöä) helsinkiläisistä puhui äidinkielenään muita kuin kotimaisia kieliä. Suurimmat kieliryhmät ovat venäjänkieliset (20 prosenttia), vironkieliset (14 prosenttia) somalinkieliset (9 prosenttia), englanninkieliset (7 prosenttia) ja arabiankieliset (5 prosenttia). Helsinkiläisillä on 132 rekisteröityä äidinkieltä sekä yli 170 kansalaisuutta. Helsinki kasvaa maahanmuuton kautta – vuonna 2014 Helsinki sai muutto-voittoa ulkomaan kansalaisista 4070 henkilöä. Vuonna 2030 vieraskielisten asukkaiden osuuden ennustetaan nousevan jo 21 prosenttiin.

Helsinkiin muuttavista kolmannes muuttaa perhesyistä, lähes kolmannes opiskelun, neljännes työn vuoksi ja kymmenes humanitäärisistä

syistä. Keskeisin maahanmuuttosyy on vuosi-kymmeniä ollut perhesyyt eli avioituminen suomalaisen tai Suomessa pysyvästi asuvan ulkomalaisen kanssa. Helsinkiläisperheistä jo 30 prosentissa vähintään toinen vanhempi on syntynyt ulkomailla, ja uusista Helsingissä solmituista avioliitoista yli viidennes solmitaan ulkomaan kansalaisen kanssa.

Valtaosa muunkielisistä nuorista etenee valtaviiran koulutuspalveluissa. Vasta maahan tulleiden määrä kuitenkin kasvaa ja luo haasteen palvelujärjestelmälle ja koulupolulla etenemiselle. Vajaa 30 prosenttia 13–29 -vuotiaista nuorista on asunut Suomessa koko ikänsä tai puolet elämästään. Heidän tulisi tuntea koulutusjärjestelmä ja saada riittävät valmiudet koulupolulla etenemiseen. Lähes 50 prosenttia nuorista on asunut Suomessa alle 6 vuotta ja nämä nuoret tarvitsevat riittävästi ohjausta ja tukea kotoutumiseen.

Muunkielisten nuorten jatkaminen suoraan 9.luokalta toisen asteen koulutukseen (tutkintotavoitteinen+valmistava koulutus+lisäkoulutus) eroaa merkittävästi kotimaankielisten nuorten vastaavasta osuudesta (88 prosenttia ja 94 prosenttia). Kun tarkastellaan ainoastaan tutkintotavoitteiseen koulutukseen pääsyä, muunkielisten osuus on huomattavasti alempi kuin vastaavan kotimaankielisen ryhmän osuus (70 prosenttia ja 87 prosenttia). (Tiedot 2011).

Monet tutkimukset ovat osoittaneet, että vieraskielisillä oppilailla on valtaväestöä korkeampi riski jäädä ilman koulutus- tai työpaikkaa perusopetuksen päätyttyä. Vuoden 2012 PISA-tutkimuksessa otettiin yllätystä vieraskielisten oppilaiden osaamisesta pääkaupunkiseudulla. Tutkimus osoitti, että vieraskieliset oppilaat jäivät oppimistuloksissa selvästi valtaväestöä alemmalle tasolle. Erityisen huolestuttavaa oli, että Suomessa syntyneiden maahanmuuttajataustaisten yhdeksäsluokkalaisten oppilaiden oppimistulokset jäivät keskimäärin kaksi vuotta valtaväestön tuloksia heikommiksi.

Turvapaikanhakijoiden ja oleskeluluvan saaneiden pakolaisten ja kansainvälistä suojelua saavien määrä vaihtelee voimakkaasti vuosittain. Tähän vaikuttavat kriisimaiden tilanne ja muuttoreittien muodostuminen. Vuosi 2015 oli poikkeuksellinen, jolloin Suomeen saapui turvapaikanhakijoita enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Vuoden loppuun mennessä turvapaikkaa haki 32 476 henkilöä, joista suurin osa oli irakilaisia (20 485). Seuraavaksi eniten hakijoita saapui Afganistanista (5214), Somaliasta (1 981) ja Syyriasta (877). Vuoden 2016 aikana turvapaikanhakijoiden hakemuksia on tullut vireille Suomeen 1435 (14.2 mennessä).

Vastaanottopalveluiden piirissä oli vuoden 2015 lopussa Suomessa 29 800 henkilöä. Helsingin kaupungin ylläpitämissä vastaanottokeskuksis-

04.04.2016

Sj/2

sa oli vuoden lopussa 907 turvapaikanhakijaa ja noin 1200 yksityismajoittujaa. Tilanne helmikuussa 2016 (15.2.2016) oli 718 majoittujaa vastaanottokeskuksissa ja noin 1300 yksityismajoituksessa. Yhteensä Helsingin alueen kaikissa vastaanottokeskuksissa oli 3055 turvapaikanhakijaa (28.1.2016).

Turvapaikanhakijoiden ja oleskeluvan saavien määrän kehitystä Helsinkiin on vaikea ennakoida täsmällisesti. Laaditussa väestöennusteessa turvapaikanhakijoita on oletettu tulevan Suomeen vuonna 2015 35 000 (toteutuma: 32 476), vuonna 2016 30 000 ja 10 000 vuonna 2017. Arviolta 30 prosenttia hakijoista on oletettu saavan oleskeluluvan. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan maaliskuussa 2016 olisi saavutettu riittävän kattava määrä oleskelulupapäätöksiä, jotta voitaisiin tehdä tosiasioiden perustuvan ennuste oleskelupien määrästä.

On oletettu karkeasti, että puolet Suomessa oleskeluluvan saaneista tulisi Helsingin seudulle, ja puolet heistä edelleen Helsinkiin. Edellä kuvattujen oletusten perusteella laskien Helsinkiin tulisi oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita seuraavasti: vuonna 2015: 2436; vuonna 2016: 2250; vuonna 2017: 750 (tässä laskelmassa käytettiin oletusta että 30 prosenttia hakijoista saa oleskeluluvan).

Vuosilukujen osalta on syytä huomata, että oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista tulee kuntalaisia viiveellä eli vuoden 2015 luvut toteutuvat kuntaan siirtymisinä vuonna 2016 ja todennäköisesti vasta vuonna 2017. Näin ollen vuositason oleskeluvan saaneiden määrät ovat hyvin alustavia ja suuntaa-antavia arvioita. Mikäli oletetaan, että suurin osa Helsingissä nyt asuvista jää oleskeluvan saatuaan Helsinkiin, silloin ainakin noin tuhatta henkilöä voi pitää vuoden 2015 osalta varmoina uusina kuntalaisina. Perheenyhdistämiset tuovat myöhemmin lisää muuttajia muutaman vuoden viiveellä (tätä ei ole huomioitu laskelmissa).

Koulutus ja työllistyminen kotoutumisen osana Helsingissä

Keskeinen kotoutumisen onnistumiseen vaikuttava tekijä on nopea työllistyminen tai koulutukseen pääsy. Mitä nopeammin maahan muuttanut henkilö kykenee työskentelemään koulutustaan vastaavissa tehtävissä, sitä enemmän myös osallisuuden kokemus vahvistuu ja erityisen tuen tarve vähenee. Oleskeluluvan saaneet tulisikin nähdä voimavarana, joka lisää kaupungin elinvoimaa uuden työvoiman sekä monipuolistuvan osaamisen kautta. Tämän vuoksi on välttämätöntä nopeuttaa kielitaitoa kartuttavia ja osaamista tukevia toimenpiteitä.

Maahanmuuttajien työttömyys on Helsingissä noin 2,5 kertaa korkeampaa koko työvoimaan nähden. Vieraskielisten helsinkiläisten työllisyy-

saste oli noin 53 prosenttia vuoden 2014 lopussa, kun koko väestön työllisyysaste oli noin 73 prosenttia.

Maahanmuuttajat työllistyvät ajan kuluessa, mutta hitaasti ja tehtäviin, jotka eivät välttämättä vastaa osaamista ja motivaatiota. Kielitaidon hankkiminen, ammatillisen osaamisen päivittäminen paikallisten työmarkkinoiden vaatimuksia vastaavaksi sekä suhdeverkoston rakentaminen vievät aikaa. Työllisten osuus lisääntyy maassaoloajan myötä ja erot maahanmuuttajaryhmien välillä kuroutuvat pienemmiksi asumisaikojen myötä.

Turvapaikanhakijoiden määrän kasvu aiheuttaa haasteen nykyisille kotoutumiskäytännöille. Kotoutumisen tavoitteena tulisi olla oleskeluluvan saaneiden maahanmuuttajien saumaton pääsy koulutukseen ja työhön sekä uusien kotoutumismallien kehittäminen. Kaikilta osin nykyinen kotoutumispalveluiden kokonaisuus ei toimi ja tarvitaan uusia toimenpiteitä.

Nykyiset työ- ja koulutuspolut ovat pitkiä eivätkä ne vastaa kaikilta osin vaihteleviin asiakastarpeisiin. Palvelukokonaisuus on pirstaloitunut eikä kotoutumiskoulutusta pystytä suuntaamaan riittävässä määrin eri vaiheissa kotoutumista. Kielikoulutus on erillään ammatillisesta koulutuksesta ja työllisyydestä eivätkä suomen kielen koulutusten määrärahat riitä nyky muodossa. Yrittäjyyden vaihtoehtoiset polut puuttuvat. Työ- ja koulutuspalvelut ovat peräkkäisiä, eivät toisiaan yhdistäviä. Osatyökkyisille ja työkyvyttömille on olemassa vain vähän koulutus- ja työelämäpolkuja osana kotoutumista.

Turvapaikanhakijoilla ja maahanmuuttajilla on verraten vähän osallistumismahdollisuuksia yhteiskuntaan, jolla on vaikutuksia myös turvallisuuden tunteeseen. Radikalisoitumisen ehkäisy vaatii puuttumista taustalla vaikuttaviin syihin, kuten nuorten kouluttautumattomuuteen, toimeentulomahdollisuuksien vähyteen sekä syrjinnän kokemuksiin. Keskeistä on luoda tiiviitä verkostoja, jotka tukevat nuoria vaikeiden elämäntilanteiden hallinnassa, tarjoavat myönteisiä kokemuksia osallisuudesta ja kannustavat nuoria tarttumaan myönteisiin, koulutukseen ja työllistymiseen tähtääviin vaihtoehtoihin.

Asukkaiden ja turvapaikanhakijoiden välinen luottamus ei rakennu, mikäli säännöllistä vuoro-puhelua ja eri osapuolia yhteen tuovaa työtä ei tehdä erikseen asiaan resursoitujen työntekijöiden avulla. Turvapaikanhakijoiden määrän lisääntyneenä asunnon saanti normaaleilta vuokra-markkinoilta on haasteellista ja erityiset tarpeet asumisessa tulisi ottaa huomioon muuttuneessa tilanteessa. Asunnon saanti liittyy kiinteästi kuntapaikkajärjestelmään.

04.04.2016

Sj/2

Helsingin vastaus yllä esitettyihin haasteisiin on Osaamiskeskus-pilotin käynnistäminen vuonna 2016. Osaamiskeskus vastaisi kokonaisuutena keskeisiin työ- ja koulutuspolkujen rakenteellisiin haasteisiin. Osaamiskeskuksen pääajatuksena on ammatillisen osaamisen koulutusväylien paketoiminen yhdeksi kokonaisuudeksi ja yhden palvelutarjottimen tarjoaminen maahanmuuttajalle. Ammatillinen väylä yhdistyy kielikoulutukseen ja nopeampaan työllistymiseen. Onnistuminen koulutus- ja työllisyyspoluilla edellyttää ihmisen kokonaistilanteen sekä toiminta- ja työkyvyn tukemista. Osana jatkosuunnitelmaa huomioidaan työvoiman ulkopuolella olevien ihmisten ja perheiden kotoutuminen.

Kokouksessa asian esittelevät opetustoimen johtaja Liisa Pohjolainen ja maahanmuutto- ja työllisyysasioiden päällikkö Ilkka Haahtela.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Ritva Viljanen

Lisätiedot

Ilkka Haahtela, Maahanmuutto- ja työllisyysasioiden päällikkö, puhelin: 040 1259 887
ilkka.haahtela(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566